

הזירה הישראלית-פלסטינית - באין דיאלוג

ענת קורץ

ממשלת ישראל והרשות הפלסטינית אימצו מדיניות עוקפת דיאלוג מדיני ישיר. הרשות התרכזה בבניית תשתית מוסדית וכלכלית למדינה ובגיוס תמיכה בינלאומית בהכרה בה, במעין בתנועת מלקחיים הסוגרת על ישראל. התמיכה המתרחבת בעצמאות פלסטינית שחררה את הרשות מכורח מידי להגמיש את עמדותיה לגבי תנאי הסף לדיאלוג ולמתארו של הסכם, והקיפאון המדיני הממושך אפשר לה לנסות ולהסדיר את יחסיה עם חמאס, בלי חשש מנזק תדמייתי ניכר. ממשלת ישראל מצדה התמקדה במאמץ לבלום את תנופתה הדיפלומטית של הרשות הפלסטינית. במקביל, הקפידה ישראל על המשך שיתוף הפעולה הביטחוני עם הרשות ותמכה בפרויקט הפיתוח הכלכלי המתנהל בגדה המערבית. אולם מדיניות זו לא ריככה את הביקורת נגד ישראל, המואשמת בהצבת מכשולים בפני החייאת הדיאלוג, ולא שיככה את הלחץ הבינלאומי המופעל עליה לאפשר את חידושו. האיום בבידודה של ישראל בזירה הבינלאומית נעשה כה מוחשי, עד כי ספק אם ישראל תוכל להדפו ללא נקיטת מהלכים שישנו מהותית את המציאות המדינית-טריטוריאלית בזירת הסכסוך.

החזית הדיפלומטית

ניסיון נוסף להחיות את התהליך המדיני הישראלי-פלסטיני נעשה על ידי הממשל האמריקאי בספטמבר 2010, אך השיחות בין ישראל לרשות הפלסטינית עלו על שרטון מייד בראשיתן. ראש הממשלה בנימין נתניהו ונשיא הרשות מחמוד עבאס שבו לשולחן הדיונים במטרה אחת זהה - שאיפה להמחיש לארצות הברית וליתר הגורמים הבינלאומיים המעורבים במאמץ לחולל פריצת דרך מדינית את אחריותו של הצד השני למבוי הסתום. ואכן, המפגשים המעטים שהתקיימו בין שני הצדדים במסגרת הדיאלוג המאולץ ביטאו חוסר הסכמה הן לגבי סדר היום של השיחות והן

לגבי תכליתן. הרשות, בגיבוי הממשל האמריקאי, דרשה למקד את השיחות בשאלת הגבולות, וכן תבעה להתחיל את הדיונים מאותו שלב שאליו הגיעו השיחות שהתקיימו בינה לבין ממשלת אהוד אולמרט. ממשלת נתניהו התנגדה לכך ודרשה למקד את הדיונים בממד הביטחוני של היחסים. בנוסף לכך, הרשות דבקה בדרישתה להקפאה מוחלטת של הבנייה הישראלית בהתנחלויות בגדה המערבית. המחלוקת בסוגיית מפתח זו, שמנעה מאז מאי 2010 את האפשרות לחדש דו־שיח ישיר בין הצדדים, סיכלה גם את ניסיונו הנוסף של הממשל האמריקאי לחדש את ההידברות ביניהם. בישראל רווחת הערכה כי הבנייה נמשכת בהתנחלויות שעל פי מתווה ראלי של הסדר יישארו בתחומה, וכי מדינת ישראל לא תסכים להסדר שתנאי להשגתו יהיה פינוי גורף של גושי ההתנחלויות. הנחה זאת הייתה ביסוד רעיון חילופי השטחים, ששולב ביוזמות שונות שעלו על סדר היום במהלך השנים. בראיית הרשות הפלסטינית, לעומת זאת, לשאלת היקפם ופיזורם של היישובים הישראליים בגדה המערבית נקשרים סלעי המחלוקת העקרוניים בינה לבין ישראל: גבולותיה של המדינה הפלסטינית, התחום שאליו ישובו פליטים פלסטינים, עתיד ירושלים והסדרי ביטחון על קו הגבול העתידי ומעבר לו.

הדיון בשאלת ההתנחלויות לבש למעשה אופי של מלכוד: הקפאת הבנייה בהתנחלויות על ידי ישראל מצד אחד, ונסיגת הרשות מדרישתה להקפאה מוחלטת מצד שני, אינן אמורות להיות חלק מהסכם, אלא צעדים שעל הצדדים לנקוט כדי לאפשר שיבה לשולחן הדיונים. זהו מעגל סגור: ממשלת ישראל והרשות הפלסטינית יהיו מטרה לביקורת פוליטית וציבורית גואה, אם ישקלו הגמשת עמדות בנושא זה ללא תמורה מדינית וערבויות ביטחונית מוצקות; ללא משא ומתן, ובעקבותיו גיבוש הסכם כולל, לא ניתן יהיה להבטיח תמורה וערבויות אלו.

ממשלת ישראל לא שללה מכל וכל את רעיון הקפאת ההתנחלויות, ואף הביעה נכונות לשקול הקפאה נוספת על זו שאפשרה את תחילת השיחות במסגרת הדיאלוג העקיף, אם כי שוב לתקופה מוגבלת ובתמורה לפיצוי ביטחוני אמריקאי ניכר.¹ יתרה מזו, ישראל העלתה דרישה, שעד אז הוצגה כתנאי לסיכום הסדר: בתמורה להקפאה זמנית נתבעה הרשות הפלסטינית להכיר בישראל כמדינה יהודית.² הרשות נדרשה, אפוא, למלא תנאי שיאפשר לישראל להיענות לדרישה אמריקאית, וזאת כשברור שהקפאה זמנית לא תשיב את הרשות לשולחן הדיונים. ואמנם, כשהתחוור לממשל האמריקאי שגם הקפאה זמנית לא תחיה את השיחות, הוא נטש את המאמץ לשכנע את ממשלת ישראל לעצור את הבנייה – בחזקת הודאה בכישלון המשא ומתן על חידושו של המשא ומתן.

לנוכח המבוי הסתום, הובילה הרשות הפלסטינית מסע לגיוס תמיכה בהכרה במדינה פלסטינית בגבולות 1967, רעיון שבכוונתה להעלות - בעצמה או באמצעות שליח - להצבעה בעצרת האו"ם. המערכה הדיפלומטית המתוזמרת היטב צברה תנופה לקראת כינוס העצרת בספטמבר 2011. המהלך נועד לדרבן את ישראל, ובה בעת את הממשל האמריקאי ללחוץ על ישראל לרכך את עמדותיה לגבי מתארו של הסדר.³ כן שיקף המהלך ציפייה, שהעצרת הכללית של האו"ם תנהג בסוגיית ההגדרה העצמית הפלסטינית על פי הנורמות וההיגיון הפוליטי שהנחו אותה בהחלטתה בנובמבר 1947 על הקמת מדינת ישראל. גישה זו בוטאה מפורשות (אמנם לצד התכחשות בוטה לדחייה הערבית את תכנית החלוקה מ-1947) במאמר שפרסם נשיא הרשות הפלסטינית מחמוד עבאס, במאי 2011, כמענה מראש להצהרות מדיניות מתוכננות של הנשיא ברק אובמה וראש הממשלה נתניהו.⁴

המערכה הדיפלומטית הפלסטינית זכתה להישגים מרשימים. רשימת המדינות בדרום אמריקה שהכירו במדינה פלסטינית הלכה והתארכה. גם באירופה ניכרה התעניינות בגישה האומרת שהכרה בינלאומית במדינה פלסטינית תשיב את ישראל והרשות לחדר הדיונים, ובמספר בירות ביבשת אף הוענק מעמד דיפלומטי לנציגותה של הרשות.⁵ תמיכתן של מדינות ערב בהצעת ההחלטה המתוכננת בעצרת האו"ם מובטחת ומובנת מאליה, ומצרים אף לחצה על חמאס ופת"ח להיערך לכינונה של ממשלה משותפת, כדי שאפשר יהיה להציג בפני העצרת חזית פלסטינית מאוחדת.

נראה שמה שהחל כמהלך שנועד להשיב את ישראל לשולחן הדיונים נעשה עם הזמן קו מדיני מנחה, בעל יתרונות ברורים. גילויי התמיכה בעצמאות פלסטינית העניקו לרשות ולתומכיה תחושת עשייה וגם פיצוי, ולו סמלי מעיקרו וזמני בלבד, בעבור היעדר התקדמות מוחשית לקראת סיום השליטה הישראלית בגדה המערבית.⁶ הכרה בינלאומית במדינה פלסטינית בקווי 1967 גם תסייע לרשות, אם אכן תאמץ אותה כבסיס למשא ומתן, להתמודד עם מחאת האופוזיציה הפלסטינית נגד הנכונות לוותר על חלק מפלסטין המנדטורית.

הישג נוסף שנזקק לזכות התנופה הדיפלומטית של הרשות היה החרפת המתח בין ממשלת ישראל לממשל האמריקאי על רקע התכונה לקראת ההצבעה בעצרת האו"ם. הממשל חתר לסכל אפשרות שהכרת האו"ם במדינה פלסטינית, גם אם לא תייתר משא ומתן ישראלי-פלסטיני, תחליש את אחיזתו במושכות התהליך המדיני. את הווטו שהטילה ארצות הברית על הצעת החלטה במועצת הביטחון בפברואר 2011 בגנות הבנייה הישראלית בהתנחלויות יש לראות לא כאישור להמשך הבנייה, אלא כביטוי מובהק לדבקותה בדיאלוג ישיר בין הצדדים. הווטו האמריקאי מנע מההתנגדות

האירופית העקבית למפעל ההתנחלות הישראלי לבוא לידי ביטוי רשמי ומחייב. כן סיכל הממשל כוונה של שלוש חברות מובילות באיחוד האירופי – גרמניה, צרפת ובריטניה – להעלות לדיון בקוורטט הצעת הסדר מטעמן ולהתארגן להכרה מתואמת בעצמאות פלסטינית.⁷ למען הסר ספק, הנשיא אובמה הדגיש, בנאום שנשא ב-19 במאי 2011 והוקדש למדיניות האמריקאית במזרח התיכון לנוכח התהפוכות באזור, את התנגדות הממשל לתהליך מדיני ישראלי-פלסטיני בחסות האו"ם. כן חזר הנשיא על העמדה האמריקאית המסורתית, כי כל הסדר חייב להעניק לישראל ולמדינה הפלסטינית גבולות מוכרים ובטוחים ולהיות תוצאה של משא ומתן שיתבסס על קווי 1967, תוך חילופי שטחים בהסכמה.⁸

כוונת הממשל להטיל ווטו על הכרה בעצמאות פלסטינית על ידי מועצת הביטחון הביאה את הרשות הפלסטינית לשקול הסתפקות בפנייה לעצרת האו"ם בבקשה לשדרג את מעמד המשקיף, שממנו היא נהנית, ולוותר על העלאת הצעה לקבלה כחברה מלאה באו"ם להצבעה במועצת הביטחון.⁹ ובינתיים, חילוקי דעות בנושא ההכרה במדינה פלסטינית בין הממשל ובין יתר השותפים בקוורטט מנעו מן הפורום לגבש מתווה משותף לחידוש התהליך המדיני. עם זאת, הממשל עצמו נמנע מהצגת תוכנית קונקרטיה לחידוש הדיאלוג, והוא צפוי להמשיך ולהימנע מלעשות כן כל עוד לא הובטחה פריצת דרך. הישג במזרח התיכון, ובפרט קידום הסדר ישראלי-פלסטיני, עשוי לסייע לאובמה במערכת הבחירות לתקופת כהונה שנייה. מנגד, צעד שאפתני שסיכויי ההצלחה שלו נמוכים יתוסף לרשימת הכשלים שייזקפו לחובתו.

פנייתה המתוכננת של הרשות הפלסטינית לאו"ם, ולא פחות מכך התנגדות הממשל האמריקאי לכוונה זו, דחקו את ממשלת ישראל לפינה, שממנה לא תיחלץ אלא באמצעות הצעת תוכנית שתסייע לארצות הברית להסיר מסדר היום את יוזמת ההצבעה בעצרת האו"ם, ולמצער לדחותה. כמענה לאתגר שיצרה המתקפה הדיפלומטית הפלסטינית, אשר זכתה בישראל לכינוי "האנתפאדה הרכה",¹⁰ חזר נתניהו והתבטא בזכות הדיאלוג הישיר, אולם דחה את ההצעה האמריקאית לשאת ולתת על בסיס קווי 1967. הוא אמנם הכריז בצורה מעורפלת כי ישראל תהיה נדיבה באשר לשטחה של המדינה הפלסטינית וכן הצהיר כי במסגרת הסדר יהיו התנחלויות שיישארו מחוץ לשטח ישראל, אך במקביל דבק בעמדה שירושלים תישאר מאוחדת, בהתנגדות לשיבת פליטים לישראל ובדרישה שבקעת הירדן תהיה גבולה הביטחוני המזרחי של מדינת ישראל.¹¹ בתגובה לדברי נתניהו הצהיר מחמוד עבאס כי משא ומתן הוא הדרך הטובה ביותר להקמת מדינה פלסטינית עצמאית, אך העקרונות שהציג ראש ממשלת ישראל אינם מאפשרים את חידושו.¹² וכך, שלא בטובה ועל רקע חילוקי

דעות גלויים בינה לבין הממשל האמריקאי, הקלה ישראל על הרשות הפלסטינית את דרכה למושב חגיגי של עצרת האו"ם.

דחייה מצד הרשות את תנאי נתניהו הביאה גם להשעיית הצגתה של חלופה להסדר ביניים שנשקלה בממשלת ישראל. ידיעות בדבר כוונה להציע יוזמה ברוח זו רבו על רקע הזעזועים הפוליטיים ששטפו את המזרח התיכון,¹³ כאשר ישראל הפכה מטרה ללחץ בינלאומי גובר לתרום את חלקה להנמכת הפרופיל של הסכסוך הישראלי-פלסטיני. זאת למרות שהסוגיה לא הייתה בראש מעייניהם של ההמונים הערבים שיצאו לרחובות בקריאה לשינוי סדרי חברה ושלטון במדינותיהם. בכל מקרה, הדיווחים בדבר יוזמה ישראלית מתגבשת להסדר ביניים לא גרמו אופטימיות מיוחדת אצל הגורמים הבינלאומיים המעורבים במאמץ להחיות את הדיאלוג הישראלי-פלסטיני. מושג 'הסדר הביניים' התפרש בזירה הבינלאומית, ובפרט בזירה הפלסטינית, כביטוי לכוונה של ישראל ליצור מציאות ביטחונית ומדינית נוחה לה במסגרת המצב הקיים. בראיית הרשות הפלסטינית, הסדר ביניים שבמרכזו השלב השני של "מפת הדרכים לשלום במזרח התיכון", הוא נוסחה שעבר זמנה. טיעונים ברוח זו נסמכו על אי התאמה בין פעילותן של ישראל ושל הרשות ליישום השלב הראשון של "מפת הדרכים": בעוד שהרשות משתבחת בהישגי בנייתם של מוסדותיה ובייצוב הביטחון בגדה, ישראל עיכבה את מילוי חלקה שלה, שעיקרו הקפאת התנחלויות. ולמרבה האירוניה, נראה שהגורם הפלסטיני היחיד שיש סיכוי שלא ידחה על הסף הצעה להסדר ביניים הוא חמאס. ההיגיון של הסדר ביניים היה הרי ביסודה של הצעתו להפסקת אש ("הודנה") לעשר שנים, בתמורה לנסיגה ישראלית מלאה לגבולות 1967.

פערי העמדות בין ישראל ובין הרשות הפלסטינית וכן הסיכוי הקלוש לגשר עליהם בנסיבות הפוליטיות השוררות בזירה הישראלית ובזירה הפלסטינית כאחת, הביאו את ממשלת ישראל והממשל האמריקאי למצב שבו אין באמתחתם תוכנית מעשית להנעת התהליך המדיני. הרשות, לעומתן, גיבשה חלופה וכאמור העבירה את מוקד ההתרחשות המדינית בסוגיית הסכסוך לזירה הבינלאומית ובמקביל התמקדה בבניין תשתית למדינה. הישגיה בתחום זה הם שבנו את דימויה כבעלת יכולת לנהל מדינה מסודרת, ולכן כמועמדת ראויה להשתלבות בקהילת המדינות.

לקראת מדינה פלסטינית

דין וחשבון מטעם האו"ם, שהוצג באפריל 2011 במפגש המדינות התורמות לרשות הפלסטינית, העניק יתר תוקף לנתונים שהצטברו בשנים האחרונות בדבר תנופת

הפיתוח בזירה הפלסטינית, במיוחד בגדה המערבית.¹⁴ בדו"ח פורטו מגמות השיפור והצמיחה שניכרו בשטח שבשליטת הרשות בכל תחומי החיים – מערכות השלטון והמינהל הציבורי, המשפט, הביטחון, הפיננסים, הרפואה, החינוך והתשתיות. כן נזכרו בו חיוניות האחדות בין הגדה ורצועת עזה, והצורך בשילובה של הרצועה בפרויקט הפיתוח.

סוגיה נוספת שהודגשה בדו"ח האו"ם היא התלות המכרעת של פרויקט בניין המדינה בסיוע חיצוני. ואכן, התקדמותו המרשימה של הפרויקט, שהוכרז בקיץ 2009 על ידי ראש הממשלה הפלסטינית סלאם פיאד, לא הייתה מתאפשרת ללא תמיכה בינלאומית. גיבוי משמעותי במיוחד הוענק למגזרי הביטחון והכלכלה: ראורגניזציה מבנית ותפקודית בכוחות הביטחון של הרשות קודמה בליווי אמריקאי, מצרי, ירדני וישראלי, ולהערכת הבנק העולמי, הסיוע הכלכלי שמר פלסטינים רבים, בעיקר ברצועה, מעל קו העוני.¹⁵ השיפור המרשים בתפקודה של הרשות, ובפרט ניהולה האחראי את כספי הסיוע, הביאו את מחברי הדו"ח למסקנה כי היא ראויה להכרה כמדינה.

לתרומה הישראלית לכלכלה הפלסטינית יוחס בדו"ח הן תפקיד מסייע והן תפקיד מעכב – על פי הקשר אזורי ובהתאם לפרספקטיבת הניתוח, שאינה נעדרת הטיה פוליטית. הקלות בסגר הישראלי על רצועת עזה, שננקטו מאז קיץ 2010 עקב לחץ בינלאומי מאסיבי, הוערכו כגורם עיקרי לצמיחה שנרשמה באזור זה ב-2010 – כ-15 אחוזים. התפתחות זו הודגשה בדו"ח שהוגש על ידי ישראל עצמה למפגש המדינות התורמות.¹⁶ בסעיפי הדו"ח מטעם האו"ם שהוקדשו לכלכלת הגדה המערבית הודגש התיאום הכלכלי בין ישראל לרשות, אך במקביל נקבע כי השליטה הישראלית בגדה גרמה לכך שבאזור זה נרשמו (לפי נתוני הבנק העולמי) כ-7.6 אחוזי צמיחה בלבד ונמנע ניצולו של פוטנציאל פיתוח נוסף. תפקידה של התמיכה הישראלית בבניית התשתית בגדה נפקד מהדו"ח וכן מטיעונים של דוברי הרשות הפלסטינית בזכות היותה של הרשות כשירה להכרה כהנהגת מדינה. ממשמעותם של יחסי היום-יום בין ישראל לרשות, כסוג של הסדר ביניים, התעלמו הדוברים הפלסטינים כליל.

הפער בין שיעורי הצמיחה בגדה המערבית וברצועת עזה הוא רק היבט אחד, ולא דווקא המשמעותי ביותר, של הפילוג בזירה הפלסטינית. הפיצול הפוליטי בין הגדה שבשליטת הרשות לבין הרצועה שבשליטת חמאס העיב על הישגי הרשות, משום שהוא שיקף את גבולות שליטתה הטריטוריאלית והשפעתה הפוליטית. התמיכה בפת"ח וברשות הפלסטינית (הנסמכת על פת"ח) והתייעלותם של כוחות הביטחון של הרשות לא תורגמו לערעור שלטון חמאס ברצועה. הפיצול גם סייג מהותית את יכולתה של הרשות להתחייב להסדר כולל, וכל שכן לערוב ליישומו. מנגד, דיכוי פעיליו של חמאס

בגדה המערבית הותיר את הארגון תחום לגבולות הרצועה, כשהוא מוחרם פוליטית וכלכלית. במילים אחרות, כמו פת"ח, גם חמאס מיצה את פוטנציאל ההשפעה הביתית, שאליו היה יכול להגיע בתנאים של פיצול גיאוגרפי ופוליטי.

כמענה לאתגרים שהציב הפילוג בפני שני הארגונים, הן במישור הביתי והן במישור הבינלאומי, ביקשו הנהגותיהם לנסות ולהסדיר את היחסים ביניהם. במאי 2011 נחתם בקהיר הסכם עקרונות לתיאום מוסדי, סעיפי ההסכם כללו כוונה להקים ממשלת מומחים זמנית, להיערך במשותף לבחירות לנשיאות הרשות הפלסטינית ולמועצה המחוקקת ולבחון את מבנה אש"ף כדי לאפשר את שילוב חמאס בשורותיו. הסכם קהיר היה חוליה נוספת בשרשרת הניסיונות שנערכו במהלך השנים לשכך את היריבות בין שני המחנות. חלק מניסיונות אלה הביא לשיתוף פעולה, שבדיעבד התברר כפסק זמן לקראת התחדשות המאבק ביניהם. החתימה על הסכם זה סיכמה תקופה בת ארבע שנים של מאמצים, שנערכו בחסות מצרית, לאחות את הקרע הבין-תנועתי. ניסיון של הנהגות פת"ח וחמאס להציג קבל עם ועולם ולו מראית עין של התקדמות לקראת אחדות לאומית, כפי שהתבטא בהסכם העקרונות, היה במידה רבה תוצאה של לחץ ציבורי. העובדה שטרוניות נגד הרשות לא התבטאו בהפרות סדר המוניות, כמו אלה ששטפו מדינות שכנות, הייתה במידה רבה פועל יוצא של תנופת הפיתוח בגדה המערבית. אפילו הסערה התקשורתית והפוליטית, שהתעוררה בגדה עם פרסום מסמכים מהדיאלוג הישראלי-פלסטיני על ידי רשת הטלוויזיה אל-ג'זירה, שככה עד מהרה. גם ברצועת עזה לא התפתחה התקוממות, אם כי מסיבה שונה בתכלית: גילויי תמיכה במפגינים במצרים שהיו ברצועה דוכאו בנחישות על ידי כוחות הביטחון של חמאס, שמא יתפתחו למחאה נגד השלטון. עם זאת, בגדה וברצועה התקיימו עצרות בקריאה לעריכת בחירות ולסיום הפילוג. הקריאה לאחדות הוצגה גם כיעד לאומי בפני עצמו וגם כאמצעי לקדם את סיום הכיבוש הישראלי.

הקריאה לאחדות לאומית ולבחירות נשמעה על רקע קרב בלימה שמנהלת הרשות הפלסטינית נגד מאוכזבי התהליך המדיני ושולליו. הטענות נגדה התייחסו בעיקר לדרך ניהולה את הסכסוך עם חמאס ולתרומתו של התיאום הביטחוני עם ישראל להחרפת המתח הבין-תנועתי. ואמנם, הפעילות המתואמת עם ישראל, שנועדה בראש ובראשונה להצר את רגלי חמאס במישור הביטחוני, נוצלה על ידי הרשות גם לפגיעה בתשתית האזרחית של חמאס בגדה, ולפיכך נשאה אופי פוליטי מובהק. גם עקרונות הרפורמה במערכת המשפטית הפלסטינית נוסחו ויושמו באורח שהקל על הרשות את דיכוי התשתית הצבאית והפוליטית של חמאס.¹⁷ עוד נטען נגד הרשות, ובצדק, כי השקט

הביטחוני שהשתרר בגדה כתוצאה מהתייעלותם של כוחות הביטחון הפלסטיניים, וכן השיפור הכלכלי שהתאפשר עקב כך, הקלו על ישראל לשמור על שליטתה באזור. הנהגת חמאס מצדה העמידה את ביסוס שלטונה ותשתיתה הצבאית בראש סדר העדיפויות הארגוני ולא השכילה לנצל משאבים שברשותה לצמצום הנטל היום-יומי על תושבי הרצועה. בנוסף לכך, דבקותה בתכתיבים רעיוניים נוקשים, ובראשם הסירוב להכיר רשמית במדינת ישראל, וכן הירי הנמשך לעבר הנגב המערבי, העניקו לישראל הצדקות להמשך המצור על רצועת עזה. כך נעשה חמאס שותף לישראל באחריות לתחושת הֶסְגֵר וחוסר התקווה הרווחת ברצועה. האהדה הציבורית נשללה מחמאס גם עקב מדיניות הדיכוי שנקטה נגד מתנגדים פוליטיים.¹⁸

בה בעת, חמאס היטיב לנצל את המתח הביטחוני השורר בגבול הרצועה לטובת ההתמודדות עם הרשות. הדינמיקה של גירוי-תגובה צבאיים בין ישראל לחמאס הסלימה בזמן המגעים שקדמו לגיבוש הסכם קהיר. הגברת עוצמתו ותדירותו של הירי מהרצועה לעבר ישראל נועדה, מבחינת חמאס, להעביר לישראל ולרשות כאחת מסר על אודות כוונתו לשמור על כוחה הצבאי בכל תנאי. הנהגת התנועה הלכה בעניין זה על חבל דק, אולם ההימור הצליח: ישראל נמנעה מתגובה צבאית נרחבת, שהייתה מחריפה את הביקורת הבינלאומית נגדה, ובהסכם ההבנות שנחתם בין חמאס לפת"ח לא נזכרה אפשרות לפרוק את כוחות חמאס מנשקם.

הרשות הפלסטינית העדיפה לדחות את הטיפול בנושא הטעון של המונופול על הנשק עד לאחר הבחירות לנשיאות ולמועצה המחוקקת, שקיומן נועד להוסיף נופך דמוקרטי לדימויה הבינלאומי לקראת ההצבעה באו"ם. בנוסף, נועדו הבחירות לתת מענה לטענות בדבר מעמדה החוקתי הרעוע של הרשות, לאחר שכהונת עבאס פקעה בראשית 2009 והמועצה המחוקקת חדלה לתפקד עם השתלטות חמאס על הרצועה בקיץ 2007. אלא שהפילוג בין הרשות לחמאס ובין הגדה המערבית לרצועת עזה מאיים לסכל את עריכת הבחירות ולשלול מהן תוקף ולגיטימיות, אם ייערכו בלי שיתוף חמאס. הנהגת חמאס מצדה התנתה את השתתפותה בבחירות בחידוש הדיאלוג הבין-ארגוני. התניה זו ביטאה את חתירתה המתמדת להשתלב באש"ף ובהרשות, וכן את רצונה למנוע מהרשות להציג את ההכרה הבינלאומית בעצמאות הפלסטינית כהישג בלעדי שלה ושל פת"ח.

חילופי השלטון במצרים זימנו לחמאס מקור כוח נוסף. המועצה הצבאית העליונה, שהחליפה את שלטון מובארכ, ביקשה לצמצם את פוטנציאל ההתלקחות ברצועה באמצעות שיקום התשתית האזרחית בה ושילוב חמאס ברשות. יעדים אלה, לצד שאיפה לכונן נציגות פלסטינית מאוחדת לשיחות עם ישראל, הנחו אמנם גם את

מאמציו של משטר מובארכ לגבש הבנות בין פת"ח לחמאס. אולם בניגוד לו, וכביטוי לשינוי במדיניותה האזורית של מצרים, המועצה הצבאית הסתייגה משיתוף פעולה עם ישראל בהצרת רגלי חמאס וגילתה פתיחות כלפי התנועה.¹⁹ טיוטת ההסכם הבין-ארגוני, שנוסחה על ידי המודיעין המצרי עוד באוקטובר 2009, בימי שלטונו של מובארכ, הונחה שוב על שולחן הדיונים. טיוטה זו נחתמה אז על ידי פת"ח, בעוד שהנהגת חמאס נמנעה מלעשות כן עקב התנגדות איראנית וסורית ובמחאה על נסיגת מחמוד עבאס מהדרישה לדון בדו"ח גולדסטון במועצת זכויות האדם של האו"ם. כדי לדרבן את חמאס להגיע לטקס החתימה, הבטיחה מצרים סיוע כלכלי מוגבר לרצועה (מטעם קטר) והגנה מפני תקיפה ישראלית שם.²⁰ כן הסירה מצרים את הסגר על תנועת אנשים בגבולה עם הרצועה.

היענותה החיובית של הנהגת חמאס ליוזמה המצרית הייתה ביטוי לא רק לרצונה לחזק את מעמדה של התנועה בזירה הפלסטינית, אלא גם לכורח שראתה להבטיח הגנה אזורית לעצמה ולמאחזה שברצועה. על החלטתה של הנהגת חמאס בעניין זה השפיעו בין היתר גם התערערות משטרו של בשאר אל-אסד בסוריה, שאימה לשלול ממנה את מאחזה שבדמשק, וכן גישושי ההתקרבות בין קהיר לטהרן, שיש בהם סכנה לצמצום התמיכה האיראנית בחמאס כתוצאה מהסכמה איראנית לדרישה מצרית לחדול ממעורבות ברצועה,

המבוי המדיני הסתום בין ישראל לרשות הפלסטינית היווה כשלעצמו רקע נוח להתקרבות בין שני המחנות, ואף מילא אצל הרשות תפקיד של זָרָז בכיוון זה. כישלונם של תהליך אנאפוליס ושל ניסיונות הידברות שנערכו לאחר מכן הכזיב את תקוות הרשות לצמצם את השפעת חמאס על ידי הצגת הישגים במשא ומתן. עקב כך החליטה הרשות לפעול לחיזוק מעמדה מבית באמצעות איחוי השבר בינה לחמאס. הנהגת חמאס, מצדה, זיהתה בהתפתחות זו הזדמנות לפרוץ את גבולות המובלעת הגיאוגרפית-פוליטית שאליה נקלעה. הקיפאון המדיני שחרר אותה מהתמודדות עם דילמות רעיוניות הקשורות ביחס לישראל ופטר אותה ואת הרשות גם יחד מצורך מיידי לנסח מצע מדיני משותף. כך הוסר מכשול עקרוני מהדרך להפשרת המתח הבין-ארגוני. ואכן, ההסכם שנחתם בקהיר לא כלל תוכנית מדינית. הצהרות של מחמוד עבאס, שליוו את ההכנות לטקס החתימה, הדגישו את מחויבותו האישית ואחריותו המוסדית למשא ומתן. חבר ההנהגה המדינית של חמאס, מחמוד א-זהאר, הצהיר מצדו כי ממשלת המעבר לא תיקח חלק בתהליך מדיני, אם כי לא שלל את מעורבות עבאס בתהליך.²¹

שינוי בתפיסת היחס בין הפילוג בזירה הפלסטינית לבין התהליך המדיני ניכר גם בזירה הבינלאומית. עם היווצרותו, הפילוג הפנים-פלסטיני הצטייר כהזדמנות להתקדמות מדינית בין ישראל לרשות, אלא שלאור הקיפאון המדיני הממושך התגברה הבנת הפילוג כמכשול לכינונה של נציגות פלסטינית לאומית. על רקע זה ניתן להבין את תגובתו המאופקת של הממשל האמריקאי להסכם קהיר: דובר מחלקת המדינה הביע תקווה שההתקרבות הבין-ארגונית תשפר את הסיכוי לחדש את התהליך המדיני, אם חמאס ימלא את הדרישות שהציב לו הקוורטט כתנאי להידברות.²² לאור הטיעון הישראלי השגור כי הפיצול בזירה הפלסטינית לא יאפשר התקדמות לקראת הסדר, אפשר היה לצפות גם מישראל לתגובה ברוח זו. ברם, דוברים ישראלים שפכו קיתונות של ביקורת חריפה על ניסיון ההתקרבות בין הרשות לחמאס. ישראל אף הגיבה לחתימת ההסכם בעצירת העברתם של כספי המיסים לרשות. האיחוד האירופי הזדרז והבטיח לרשות פיצוי כספי כנגד צעד זה ובכך איים לרוקנו מתוכן והמחיש את יציבות התמיכה ברשות. הלחץ הבינלאומי על ישראל הביא עד מהרה, ולמרבת המבוכה, לביטול הסנקציה.

הסיכוי שהסכם קהיר יתברר כאפיזודה חולפת במסכת היריבות בין הרשות לחמאס, בדומה לניסיונות קודמים לפשר בין התנועות, אינו מבוטל. ההבנות שנחתמו בקהיר אינן אלא כללי משחק חדשים, שלאורם ימשיכו חמאס והרשות לנהל את מאבק העוצמה ביניהם. חמאס ייאחז ברצועה וינסה לנצל עד תום את התיאום עם הרשות כדי להרחיב את השפעתו גם לגדה, בעוד שהרשות תחתור להשבת השליטה ברצועה לידיה. יחד עם זאת, ההסכם ביטא כוונה למסד את מאזן הכוחות שנוצר בין שני המחנות בשנים האחרונות. יתכן שרק הכרה במאזן כוחות זה תאפשר לכונן בזירה הפלסטינית רשות שתיהנה מלגיטימיות לאומית רחבה, גם אם לא מלגיטימיות בינלאומית גורפת.

השלב הבא

פערי העמדות בין ישראל לרשות התחוורו היטב במהלכם של סבבי המשא ומתן שהתנהלו ביניהן בשני העשורים האחרונים. אמנם, המגעים לא היו משוללי הישגים לחלוטין: מעת לעת גובשו בין הצדדים הבנות, אולם אלו התמקדו בעיקר בניהולו היום-יומי של הסכסוך ובניסוח כוונות משותפות להמשך הדיאלוג. בה בעת הומחשו העלויות – מבוכה רעיונית, מחאה מבית ואתגרים אסטרטגיים – שיהיו כרוכות בגיבוש הסדר. תוצאתה של סדרת הכישלונות לקדם הסדר הייתה שחיקת האמון

בשני הצדדים בנכונותו של הצד השני להנמיך את רף ציפיותיו ודרישותיו כדי לקדם פשרה. דינאמיקה זו הביאה את ההידברות בין ישראל לרשות הפלסטינית למבוי סתום. גל הזעזועים ששטף את המזרח התיכון הגביר את העניין הבינלאומי בייצוב האזור, והוביל ללחץ על הצדדים, ובפרט על ישראל, לשוב לשולחן המשא ומתן. אלא שנראה שדווקא זעזועים אלה צמצמו את הסיכוי להחיות את התהליך המדיני, שכן הם מדגישים את הגורמים המוכרים שהובילו למבוי הסתום. חשש ממחאה ציבורית נרחבת, שתתעורר בהשראת האסרטיביות שגילו ההמונים במדינות השכנות, יקשה על הרשות הפלסטינית לסגת מעמדות מיקוח קשוחות. חשש מהחמרה באיומים הביטחוניים כתוצאה מרדיקליזציה אזורית, יגביר את הרתיעה הישראלית מהיערכות טריטוריאלית מחודשת בגדה ויחליש את נכונותה הקטנה מלכתחילה של ההנהגה הישראלית להסתכן בנסיגה ובפינוי התנחלויות. התמקדותם של משטרים ערביים בייצוב שלטונם תסייג את יכולתם, אם לא את רצונם, לנקוט עמדה ברורה בזכות פשרה היסטורית עם ישראל ולגבות משא ומתן בינה לבין הרשות הפלסטינית. כל אלה יסייגו את יכולתם של גורמים בינלאומיים, והממשל האמריקאי בראשם, להניע את ישראל והרשות הפלסטינית לסגת מעמדות סף ויסוד נוקשות ולחדש את ההידברות ביניהן. במצב זה הצדדים צפויים להמשיך ולהתמקד בניהול הסכסוך, קרי במהלכי ביניים. הרשות הפלסטינית כבר התוותה לעצמה דרך. את מירב משאביה היא תמשיך ותשקיע בשיקום ובשיפור התשתיות המוסדיות והכלכליות בגדה, כהכנה לריבונות באזור זה וכהוכחה לכשירותה להיות רשות מדינתית. האהדה לה בזירה הבינלאומית, ובפרט ההבנה לניסיונה לחולל פריצת דרך מדינית בחסות האו"ם, אפשרו לה להתרכז בביצור מעמדה בזירה הביתית. מהלך ההתקרבות לחמאס נועד לשרת יעד זה, אם כי לא היה נטול סיכון. על הרשות לגלות זהירות שמא מחויבותה המוצהרת לתהליך המדיני תשבש את הדרך להסדרת היחסים הבין-ארגוניים. במקביל, היא תצטרך למנוע מחמאס להכתיב את סדר היום הפוליטי או לחולל הסלמה בעימות עם ישראל, שיחייבו אותה לבחור בין התייצבות לצדו לבין מחויבותה לדרך המדינית. מחויבות זו עקרונית בעבור הרשות, לא זו בלבד שעליה מתבסס מעמדה הבינלאומי, אלא שאת תהליך כינונה של המדינה הפלסטינית לא ניתן יהיה למצות ללא משא ומתן פרטני ותיאום מקיף עם ישראל.

חיוניותו של התיאום עם ישראל, במטרה לממש את ההבטחה הגלומה בהכרת האו"ם במדינה פלסטינית, לא העניקה יתרון מהותי לישראל עצמה. הצבעה באו"ם על הכרה במדינה פלסטינית תזכה בתמיכתו של פורום רב-צדדי שישראל לא תהיה חלק ממנו. אמנם, להחלטת העצרת הכללית כשלעצמה לא יתלוו אמצעי אכיפה, ותוקף

משפטי-ביצועי יוענק לה רק אם תאושר על ידי מועצת הביטחון של האו"ם. כך, למשל, הרשות הפלסטינית תיהנה מהזכות השמורה למדינות, להניח קובלנות על שולחנו של בית הדין הבינלאומי לצדק בהאג, רק בכפוף לאימוץ מועצת הביטחון את תוצאותיה של הצבעת העצרת. ובכל זאת, הפגנת תמיכה רחבה בעצמאות פלסטינית, גם אם תסתכם בהצבעה סמלית בעצרת האו"ם, תיצור מסגרת התייחסות מעודכנת ללחץ בינלאומי על ישראל ולתביעות טריטוריאליות ואחרות כלפיה מצד הרשות. התמיכה הגוברת ברעיון העצמאות הפלסטינית כבר הדגישה את סכנת הבידוד הבינלאומי האורבת לישראל, ורושם זה לא יימחה גם אם מאמציו של הממשל האמריקאי יישאו פרי וההצבעה בעצרת האו"ם תידחה.

ישראל תוכל לנצל את כורח התיאום עמה לשיפור עמדת המיקוח שלה מול הרשות. הצטרפות ישראל לחזית התמיכה בעצמאות פלסטינית, באמצעות מאמץ לגבש בסיס לחידושו של המשא ומתן, תבלום את המשך גלישתה לבידוד בינלאומי ותסייע בידיה לגייס גיבוי לעמדותיה ולהעדפותיה האסטרטגיות, בפרט בקרב ידידותיה המסורתיות. מאמץ לקדם הסדר גם עשוי לכרסם באטרקטיביות וברלוונטיות של המענה שמציעים חמאס ותומכיו באזור לבעיה הישראלית-פלסטינית. ולמותר לציין, התקדמות לקראת הקמת מדינה פלסטינית תקדם את ישראל עצמה למימוש של חזון המדינה היהודית והדמוקרטית.

ממשלת ישראל מתחבטת עדיין לגבי המוצא מן הסבך המדיני שאליה נקלעה. באורח בלתי מחייב נבחנה התגובה הבינלאומית והפלסטינית לאפשרות של הסדר ביניים או להקמת מדינה פלסטינית בגבולות זמניים. כדי שרעיונות אלה יישקלו ברצינות, ולא כניסיון להיאחז בסטאטוס קוו, יהיה עליהם להיות חלק ממתווה סדור ומעוגן בלוח זמנים לקראת הסדר קבע, אולם ספק אם ממשלת ישראל נכונה ויכולה לעצבם כך. ראש ממשלת ישראל, בנימין נתניהו, התריע שישראל עשויה לנקוט צעדים חד-צדדיים כמענה להכרה בינלאומית במדינה פלסטינית. מגוון הצעדים החד-צדדיים שבאמתחתה של ישראל הוא רחב, אך נראה שאין ביניהם ולו אחד שיסיר מסדר היום הבינלאומי את החתירה לעצמאות פלסטינית. אפשר שבתגובה להכרזת מדינה פלסטינית בגבולות 1967 ינוער האבק מ"תוכנית ההתכנסות" בגדה המערבית, אך גם מהלך בכיוון זה ידחק את ישראל לשולי הקונצנזוס הבינלאומי, אלא אם ילווה במסר ברור בדבר נכונותה לממש את פתרון שתי המדינות.

למרות הקושי המוכח הכרוך בדבר, יהיה על ישראל והרשות הפלסטינית להגביר את מאמצי התיאום ביניהן במטרה להדוף את האתגר המאיים לסחוף אותן למערבולת חדשה. גל ההתקוממויות העממיות ששטף את המזרח התיכון כבר היווה מקור השראה

למחאה עממית נגד ישראל, שהתבטאה בהפגנות המונים שצבאו על הגדרות בגבולותיה עם סוריה ולבנון. סכנה מוחשית של סבב עימות מחודש גלומה באפשרות שתופעה זו תצבור תאוצה ותדירות ואף תגלוש לגדה ולרצועה. מניע נוסף להתלקחות עלול להיות תסכול שיתעורר לאחר ההצבעה באו"ם על הכרה במדינה פלסטינית, נוכח הקושי הצפוי לתרגמה לריבונות מוחשית באין דיאלוג מדיני.

איומים שנשמעו מפי דוברי הרשות הפלסטינית בדבר התקוממות צפויה נועדו לדחוק בישראל לשוב לשולחן המשא ומתן. כמו הרשות, גם הציבור בגדה המערבית וברצועת עזה אינו נלהב לקראת עימות מחודש עם ישראל. אולם די יהיה בהפגנה אחת שתפתח להתנגשות אלימה, ואפילו בתקרית מקומית, כדי להצית את המתח האצור באוויר. עימות כזה אך יקשיח את עמדת ישראל בשאלת מתארו של הסדר, ויעצור את מגמת הצמיחה שנרשמה בגדה וברצועה בשנים האחרונות. הביקורת הבינלאומית שתוטח בישראל בגין אמצעים שתנקוט בתגובה לאלימות פלסטינית, וכדי למנוע את התפשטותה, לא תהווה פיצוי בעבור נזקי תשתית שייגרמו במהלך העימות.

מניעת עימות היא אכן סיבה משכנעת כשלעצמה, האמורה להאיץ בממשלת ישראל לגבש נוסחה מדינית שתהווה משקל נגד למוטיבציות לוחמניות. עם זאת, האחריות למניעת הסלמה, ולפיכך לחידושה של הידברות, מונחת גם לפתחה של הרשות. לנגד עיניה אמורה לעמוד הסכנה, שעיימות מחודש יעצור את תנופתה הדיפלומטית, בין שיביא להתערערות אחיזתה בגדה המערבית ולאנרכיה ובין שישלול את דרכו של חמאס לבכורה בזירה הפוליטית הפלסטינית כולה.

הערות

- 1 הביקורת הבינלאומית השפיעה על מדיניותה הלא רשמית של ישראל בנושא הבנייה בהתנחלויות. ראו למשל: "נתניהו דרש, אישורי בנייה בירושלים נדחו", Ynet, 11 באפריל 2011.
- 2 "נתניהו: אם הפלסטינים יכירו במדינה יהודית, נסכים להקפאה נוספת", haaretz.co.il, 11 באוקטובר 2010.
- 3 "PA: Most Nations to Recognize Us in 2011", *Ma'an News Agency*, January 9, 2011; "Pressuring Israel – an Interview with Riad Malki", in: *Bitterlemons.org, Growing International Recognition of a Palestinian State*, January 10, 2011; "יו"ר הרשות: מדינה פלסטינית תוקם רק בהסכם עם ישראל", הארץ Online, 22 בינואר 2011.
- 4 Mahmoud Abbas, "The Long Overdue Palestinian State", *New York Times*, May 16, 2011.
- 5 בעקבות ברזיל הלכו ארגנטינה, בוליביה, פרו, צ'ילה, פרגוואי, אורוגוואי, גוויאנה, אקוודור וסורינאם. מדינות אירופה שהעניקו מעמד דיפלומטי לנציגות הרשות הפלסטינית היו ספרד, צרפת, יוון, אירלנד, קפריסין ונורווגיה.
- 6 על החלטה של עצרת האו"ם בדבר הכרזת מדינה פלסטינית כהמלצה בלבד, ראו: R. Sabel, "UN General Assembly 'Uniting for Palestine'", *INSS Insight*, No. 251, April 11,

- 2011.
- 7 במקום דיון באיחוד האירופי, הממשל הציע לדון בנושא בפורום ה-Quint – ארצות הברית, צרפת, בריטניה, גרמניה ואיטליה – שבמסגרתו התקיימו התייעצויות בנושא המשבר בבלקן (Ynet, 12 באפריל 2011). מאוחר יותר מסרו קאנצלרית גרמניה וראש ממשלת איטליה כי לא יתמכו בהכרזת מדינה פלסטינית שלא תתואם עם ישראל. גם הולנד הצטרפה למתנגדות להכרה במדינה פלסטינית, שלא כתוצאה ממשא ומתן בין הרשות לישראל.
- 8 <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/05/19/remarks-president-middle-east-and-north-africa>
- 9 “Security Council Debate Offers Preview of Palestinian Bid”, *New York Times*, July 26, 2011.
- 10 “לעצור דומינו: דיפלומטים נגד 'האנתפאדה הרכה'”, Ynet, 21 בדצמבר 2010.
- 11 “[An interim agreement] could be the result of a diplomatic process; I am not certain that it should be its primary goal”, PM Netanyahu’s Channel 10 News Interview, December 12, 2010; בישיבת ועדת החוץ והביטחון של הכנסת אמר נתניהו: “אמרתי לאובמה שאוכל להעביר את [ההקפאה] בקבינט, ואז האמריקאים ירדו מהעניין... ארצות הברית החליטה לא ללכת לכיוון הזה ובצדק, ועברה למתווה של שיחות לצמצום פערים, כדי לדון בנושאי הליבה” (Ynet, 3 בינואר 2011);
- 12 *Speech by PM Netanyahu to the Joint Meeting of the U.S. Congress*, May 24, 2011, http://www.mfa.gov.il/MFA/Speeches+by+Israeli+leaders/2011/Speech_PM_Netanyahu_US_Congress_24-May-2011.htm
- 13 “אבו מאזן: בלי חידוש המו”מ נבקש הכרה מהאוי”ם”, Ynet, 27 במאי 2011.
- 14 “ליברמן מגבש תוכנית להסדר ביניים עם הפלסטינים”, הארץ Online, 18 בפברואר 2011; “במקום הסדר קבע: ראש הממשלה בנימין נתניהו שוקל הסדר ביניים מיידי”, הארץ Online, 3 במארס 2011; “נתניהו: מדינה דו-לאומית תהיה אסון, בקרוב אציג תוכנית מדינית”, הארץ Online, 4 במארס 2011; אלוף בן, “נתניהו מציע לארה”ב: מדינה פלסטינית בגבולות זמניים”, הארץ Online, 23 באפריל 2011.
- 15 בין היתר הושקו בגדה כ-1,700 תוכניות פיתוח, הוקמו 120 בתי ספר ושלושה בתי חולים ונסללו כ-1,000 מייל דרכים: “Good News from the Middle East (Really)”, *New York Times*, January 25, 2011; Robert, M. Danin, “A Third Way to Palestine: Fayyadism and its Discontents”, *Foreign Affairs*, January-February 2011, vol. 90, issue 1, pp. 94-111; *Palestinian State-Building: a Decisive Period*, Office of the United Nations Special Coordinator for the Middle East Peace Process, Ad Hoc Liaison Committee Meeting, Brussels, April 13, 2011.
- 16 *Building the Palestinian State: Sustaining Growth, Institutions, and Service Delivery*, Economic Monitoring Report to the Ad Hoc Liaison Committee, The World Bank, April 13, 2011.
- 17 על מדיניות ישראל לגבי פיתוח כלכלי בזירה הפלסטינית ראו: *Measures Taken by Israel in Support of Developing the Palestinian Economy and Socio-Economic Structure*, Report of the Government of Israel to the Ad Hoc Liaison Committee (AHLC), Brussels, April 13, 2011.
- 18 Nathan J. Brown, “Are Palestinians Building a State?”, *Carnegie Commentary*, 2010.
- 18 סקר דעת קהל (PSR Poll, no. 39, March 2011) הצביע על 40 אחוזי תמיכה בפת”ח ו-26

אחוזי תמיכה בחמאס; סקר אחר הצביע על מגמה דומה: 34 אחוזי תמיכה בפת"ח ו-15 אחוזי תמיכה בחמאס (Jerusalem Media & Communication Center – JMCC Poll, no. 73, April 2011).

David D. Kirkpatrick, "In Shift, Egypt Warms to Iran and Hamas, Israel's Foes," *New York Times*, April 28, 2011. 19

אלכס פישמן, "נקודת שפל", **ידיעות אחרונות**, 5 במאי 2011. 20

נכונות חמאס לקבל הסכם שיזכה לרוב בציבור הפלסטיני ("משעל מפתיע: חמאס יקבל כל הסדר שיזכה לרוב", Ynet, 21 באוקטובר 2010) סויגה על ידי התוויית מתאר של הסכם, שיהיה קביל על הארגון (ובה בעת ברי שיידחה על הסף על ידי ישראל). יצוין שמתאר זה, להוציא הסכמה עקרונית לחילופי שטחים, זהה לזה הנתבע על ידי הרשות. ראו, למשל, מדברי ראש הלשכה המדינית של חמאס, חאלד משעל: 21

"There is a position and program that all Palestinians share. To accept a Palestinian state on the 1967 borders with Jerusalem as its Capital, with the right of return. And this state would have sovereignty on the land and on the borders. And with no settlements... when this program is implemented... we would respect the will of the people", Babak Dehghanpisheh & Ranya Kadri, "Hamas Sticks to the Hard Line", *Newsweek*, October 14, 2010.

"U.S. to Palestinians: Unity Deal must Advance Prospects of Peace with Israel", **Haaretz.com**, May 4, 2011. 22